

Sotsiaalministeerium
info@sm.ee
Suur-Ameerika 1
10122, Tallinn

Meie 23.07.2025 nr 2-3/2775

**Sotsiaalministri määruse "Soolise ebakõla
kohta otsuse tegemise tingimused ja kord"
eelnoü koostöölaskamine märkustega**

Austatud sotsiaalminister

Määrus „soolise ebakõla kohta otsuse tegemise tingimused ja kord“ eelnoü (edaspidi eelnoü) on otsesele sihtrühmale väga suure mõjuga eelnoü, millega asendatakse 1999. aastast pärit sama valdkonda reguleeriv määrus. Tunnustame Sotsiaalministeeriumit kõnealuse määruse kaasajastamise eest.

Koostöölaskame määruse „Soolise ebakõla kohta otsuse tegemise tingimused ja kord“ eelnoü (edaspidi eelnoü) järgnevate märkustega:

1. Määruse eesmärk on võimaldada inimesel ajakohastada rahvastikuregistris enda soo andmeid, mitte määrata patsiendile ravi või teha sellega seotud otsuseid. Seega teeme ettepaneku määrust täpsustada, et eesmärk tuleks selgelt välja.

Selgitus: Uue tervishoiuteenuste korraldamise seaduse §-ga 56 antakse sotsiaalministrile volitus moodustada arstlik ekspertiisikomisjon selleks, et langetada otsus, mille alusel on võimalik rahvastikuregistris andmeid ajakohastada lähtudes perekonnaseisutoimingute seaduse §-st 49¹. Nendest seadusest tulev volitus ei võimalda ministril antud kontekstis välja anda määrust tervishoiuteenuste võimaldamise, selle korra või tingimuste kohta.

Ettepanek 1: eemaldada eelnoü § 3 lõigud (2), (3) ja (4).

2. Rahvastikuregistris oma juriidiliste andmete ajakohastamine peab olema tehtav mõistliku aja jooksul. Tänapäevase praktika järgi kulub inimesel enda andmete ajakohastamiseks minimaalselt viis aastat, mis ei ole mõistlik aeg.

Selgitus: Sooandmete ajakohastamiseks peab inimene saama arstlikult ekspertiisikomisjonilt kõigepealt soolise ebakõla seisundi tuvastamise otsuse. See eeldab vähemalt kahe aasta pikkust soolise ebakõla anamneesi. Omakorda kaks aastat pärast seisundi tuvastamist võib ekspertiisikomisjoni väljastada uue otsuse, mis on viimaks aluseks andmete ajakohastamiseks rahvastikuregistris. Reaalse toimingute tegemiseks kuluvat aega pikendavad märkimisväärselt

ekspertiisikomisjoni ooteajad, mis viimaste aastate praktikas küündivad paari aastani. Viis kuni seitse aastat rahvastikuregistris andmete ajakohastamiseks on erakordselt pikk aeg, mille vajalikkus vajab kaalukaid argumente selleks, et seda saaks nimetada proportsionaalseks. Teiste sarnaste inimeste jaoks oluliste õiguslike tagajärgedega perekonnaseisutoimingute nagu näiteks abiellumine või lahutamine ooteajaks on üks kuu. Eelnõu aluseks olevates seadustest ei tulene ühtegi ajalist piirangut ekspertiisikomisjoni otsusele. Samuti ei ole peatselt Eestis üle võetavas RHK-11-s, mille mõistekasutust käesolev eelnõu juba kasutab, seatud soolise ebakõla tuvastamiseks ajalist piirangut anamneesile. Seetõttu jääb arusaamatuks eelnõuga tehtud valik pikendada perekonnaseisutoimingute tegemiseks vajaliku otsuse väljaandmiseks kuluvat aega.

Ettepanek 2: sõnastada § 3 lõige (1) punkt 1) järgmiselt: soolise ebakõla esinemine anamneesis enne otsuse tegemist. Sõnastada § 4 lõige (2) järgmiselt: soo andmete muutmise taotlejale antakse arstliku ekspertiisikomisjoni otsus soo andmete muutmiseks vahetult peale arstliku ekspertiisikomisjoni otsust isiku seisundi kohta.

3. Eelnõu suures osas säilitab täna kehtiva korra, mis on muutunud sooandmete ajakohastamise rahvastikuregistris bürookraatlikumaks, ajamahukamaks ja kallimaks kui selleks on õiguslik ja praktiline vajadus. Ülekoormatud eriarstidest koosnev arstlik ekspertiisikomisjon langetab eelnõus kirjeldatud süsteemi järgi kaks otsust, mida tehakse ooteaja tõttu kahel erineval kohtumisel. Seetõttu ostab riik komisjonis töötavatelt eriarstidelt teenust kaks korda, mis on põhjendamatult lisakulu riigile ja nõutud eriarstidel üleliigne ajakulu.

Ettepanek 3: võimaldada arstlikul ekspertiisikomisjonil vahetult peale seisundi tuvastamist langetada otsus, mis võimaldab inimesel enda sooandmeid rahvastikuregistris kaasajastada.

4. Kuna eelnõu suures osas säilitab täna kehtiva korra, siis ei ole kogu süsteemi mõju tervikuna hinnatud. Samas kuna ka täna kehtiva määruse mõjusid ei ole meile teada olevalt kunagi hinnatud, siis on sellest tulenevalt ka käesoleva eelnõu mõjud suures osas hindamata. Seetõttu tekitab eelnõu sarnaselt selle eeskujuks olevale määrusele palju vastuseta küsimusi. Niivõrd ulatuslikult erinevaid põhiõigusi riivava eelnõu puhul on väga oluline selgitada ja põhjendada erinevaid kaalutluskohi ning langetatud valikute proportsionaalsust soovitud eesmärgi saavutamiseks.

Ettepanek 4: Soovitame antud sihtrühmale suunatud edasiste tegevuste raames analüüsida tervikuna eelnõuga loodud süsteemi mõju sihtrühmale.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Erkki Keldo
majandus- ja tööstusminister

Taavi Talupuu
Taavi.Talupuu@mkm.ee